

Lövträdtidningen nr 3

Januari 2004

Organ för Svenska Lövträdförningen

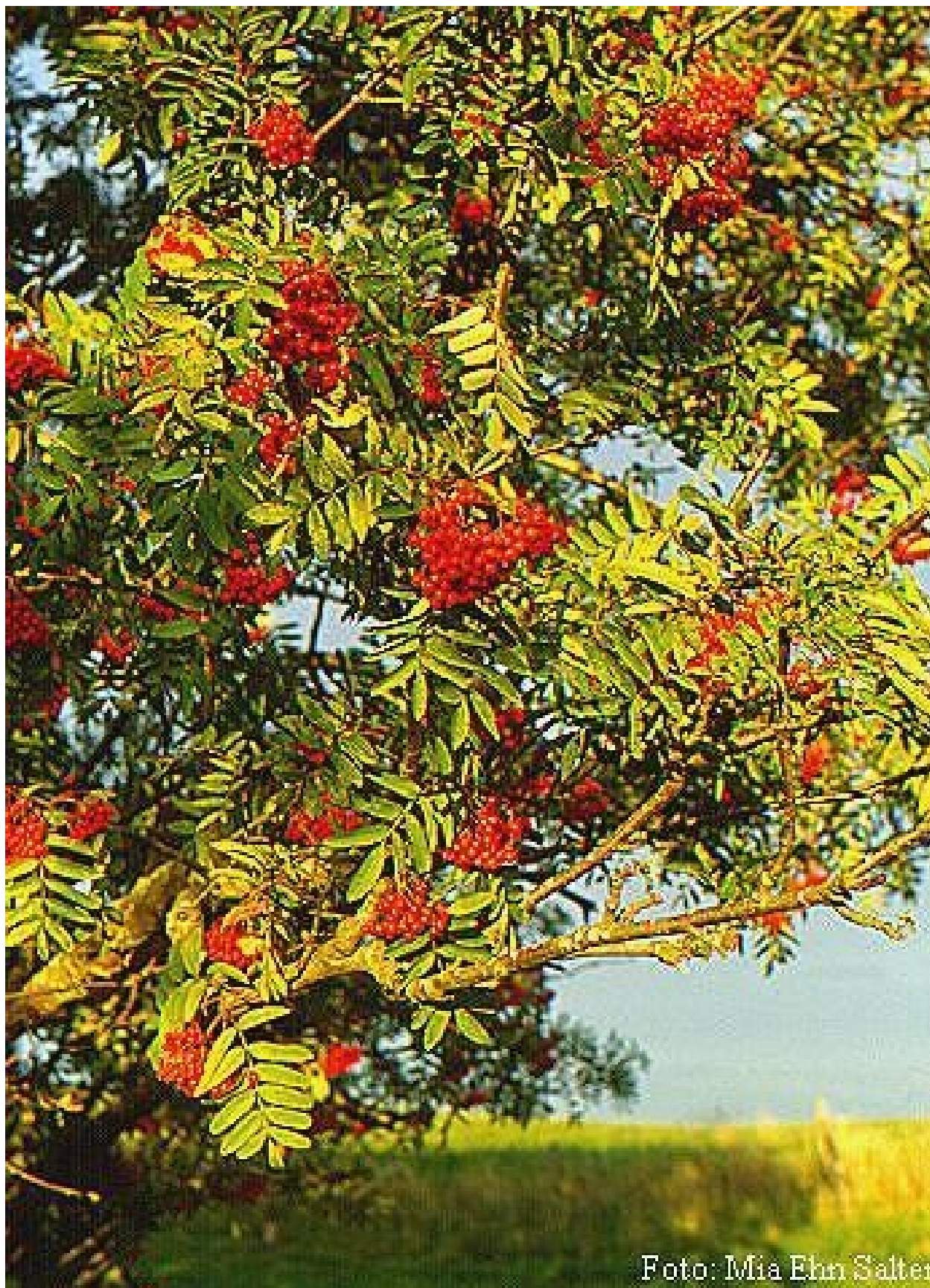

Foto: Mia Ehn Salter

Innehåll i nr 3 av Lövträdtidningen

Ännu en presentation av Svenska lövträdföreningen	2
Svenska Lövträdföreningens hemsida	2
Hur har det gått med masurbjörksplanteringarna i Västerbotten?	3
Svenska lövträdföreningens årsmöte och höstexkursion i Västerbotten	5
Svenska Lövträdföreningens sydsvenska rönnekursion	6
Besvär med bäver i lövskogen	9
Odla björk för din privata ekonomi och för landskapet och miljön	10

Ännu en presentation av Svenska Lövträdföreningen

Svenska Lövträdföreningen är en öppen ideell intresseförening som har till ändamål att tillvarata, samordna och utveckla odling, produktion och användning av lövträd och andra mindre vanliga trädslag. Föreningen skall bidra till ökade kontakter mellan näringsliv och forskning. Den skall ordna och ansvara för kurser, exkursioner, upplysning och studieresor kring småskalig produktion av värdefullt virke.

Svenska Lövträdföreningens funktionären är för närvarande:

Owe Martinsson, ordförande och ansvarig utgivare av Lövträdtidningen

Johan Emanuelsson, kassör

Johan Palm, sekreterare

Stellan Gustavsson, styrelseledamot

Per-Erik Sundqvist, styrelseledamot

Elisabeth Lycksell, suppleant

Leif Larsén, suppleant

Svenska Lövträdföreningens hemsida

Äntligen har vi fått en egen hemsida i föreningen. Låt oss använda den flitigt för intern kommunikation och extern information. Hemsidans adress är www.Lovtradforeningen.se. Här kommer att finnas föreningsprotokoll, annonsering om föreningens exkursioner och möten och tidningen, till exempel. Det har kommit önskemål om att medlemmarnas namn, e-mail och postadress skulle finnas tillgängliga på denna sida. Det tycker jag är en utmärkt idé, men den strider mot datalagen såvida medlemmarna inte givit sitt tillstånd. Därför frågar jag nu om det finns någon medlem i föreningen som **inte** vill ha sitt namn eller sin adress i detta offentliga register. Meddela mig i så fall. Alla medlemmar kommer att finnas på hemsidan om man inte uttryckligen meddelar annan uppfattning. Min adress är owe.martinsson@mh.se

Hur har det gått med masurbjörksplanteringarna i Västerbotten?

Jukka Kuivaniemi och Owe Martinsson

Under åren 1997-2000 drevs ett projekt vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå, "Produktutveckling baserad på lövträd från odlad mark i Norrlands inland". Projektet bestod dels av framställning av produkter av lövträd som rönn, sälg, hägg och masurbjörk, dels plantering av odlingsmark med dessa trädslag. Under de fyra åren planterades totalt 65 hektar lövträdsodlingar fördelade på 55 odlingsenheter. Samtliga inhägnades med nätstängsel. 47 objekt (48,0 hektar) innehöll enbart masurbjörk, medan 8 objekt (16,9 hektar) planterades helt eller delvis med hägg, rönn, al eller alm.

Projektets mål var att skapa alternativ användning av jordbruksmark och bidra till träindustrins utveckling i Norrland.

En fullständig sammanfattning av projektet som avslutades 1999 finns i en rapport av Martinsson, O. 2000: Nordens ädla lövträd i skog och träprodukter. SLU, Skogsskötsel, arb rapp 149, 20 pp).

Plantmaterialet för odlingarna framställdes som ett-åriga täckrotsplantor av Innertavle Trä och Skogsplantor AB som även var partner i projektet. Masurbjörkens genetiska ursprung är fröplantagen Loppi, som ligger i södra Finland.

Masurbjörksplanteringarna är förenade med ett visst risktagande, eftersom så stora planteringar av masurbjörk med så sydligt ursprung aldrig tidigare förekommit i norra Norrlands inland. Odlingarna fördelar sig på en yta mellan kustområdet kring Nordmaling-Umeå-Vännäs till platser med strängt inlandsklimat mer än 400 m över havet i Storumans och Vilhelminas kommuner

Under sommaren 2003 undersökte Jukka Kuivaniemi 20 av de 55 planteringarna med avseende på överlevnad och tillväxt. Urvalet av planteringar gjordes inte slumpmässigt utan så att framför allt områdets extremer och yttre gränser i Västerbottens län ingick inventeringen. Eftersom planteringarna är gjorda på åkermark med ca 3 m avstånd mellan raderna, inventerades representativa sektioner av rader om 10 plantor på 1-4 ställen inom varje planteringslokal. Resultatet av inventeringen visas i tabell 1 nedan.

Inventeringen visar att odlingsresultatet varierar mycket från en plats till en annan. Överlevnaden har varit överraskande god även i hårt klimat. Den helt avgörande faktorn för överlevnad i inlandskommunerna tycks vara ogräsbekämpningen. De markägare som antingen klippt gräset eller hållit marken öppen med harvning har lyckats bra med planteringarnas överlevnad. De som inte har hållit efter gräset har inte lyckats så bra och framtidsutsikterna är ännu sämre.

Höjdtvecklingen är naturligtvis blygsam i synnerhet i inlandet. Björkarnas medelhöjd varierar mellan 0,8 meter (planterat 1999) och 4,5 meter (planterat 1994). På en och annan plats i inlandet har plantorna växt hyggligt trots konkurrerade gräs, t ex Nr 29 Svannäs, Vilhelmina. Detta beror antagligen på extremt goda förutsättningar i rörligt vatten och näringsrika markmineraler. Framtiden får utvisa det slutliga resultatet.

Tabell 1. Masurbjörkarnas överlevnad och medelhöjd på 20 lokaler inventerade i juli 2003

Nr	Plats	Skötsel	Överlevnad, %	Björkarnas medelhöjd, m	Planteringsår
1	Bastansjö, Storuman	Gräs, oklippt	49	0,9	1999
3	Rödålden, Vindeln	Gräs, oklippt	67	1,2	2000
4	Bjurfors, Lycksele	Gräs, klippt	95	1,8	1999
9	Hacksjö, Vilhelmina	Gräs, oklippt	10	1,1	1997
11	Åmsele	Harvat, välskött	95	1,7	1999
16	Risliden, Vindeln	Harvat, välskött	87	1,3	1999
17	Hjuken, Vindeln	Harvat, välskött	88	1,4	1999
18	Ullsjöberg, Dorotea	Harvat, välskött	95	1,7	1999
23	Mörtingselberg, Vilhemina	Harvat, välskött	84	1,1	1999
24	Laiksjö, Vilhelmina	Gräs, oklippt	88	1,2	1999
25	Volgsele, Vilhelmina	Harvat, välskött	97	0,8	1999
29	Svannäs, Vilhelmina	Gräs, oklippt	97	1,7	1999
34	Hacksjö, Vilhelmina	Gräs, oklippt	24	1,2	1997
43	Bäksjö, Vilhelmina	Gräs, klippt	89	1,4	1999
45	Strandkullen, Vilhelmina	Gräs, oklippt	64	0,8	2000
48	Hacksjö, Vilhelmina	Gräs, oklippt	10	1,0	1997
52	Hacksjö, Vilhelmina	Gräs, oklippt	50	1,5	1997
56	Spöland, Vännäs	Gräs, oklippt	87	2,2	1997
57	Djupsjö, Nordmaling	Gräs, oklippt	100	4,5	1994
58	Norrbyn, Hörnefors	Gräs, oklippt	100	1,4	-

Kort om rönn

Rönn var årets träd i Svenska Lövträdföreningen 2003. Rönn är ett av de mest ursprungliga träden i Skandinavien efter istiden. Det växer från Skåne i söder till trädgränsen i norr. Det tillhör familjen rosväxter och är således släkt med t ex hagtorn, hägg och fågelbär och en mängd örter. Närmaste släkting i Sverige är oxeln. Det finns 4,7 miljoner m³sk rönn i Sverige, vilket motsvara 1,5 promille av Sveriges hela virkesförråd. Rönnen är ett ljuskrävande träd med relativt kort livstid. Det är dock mindre ljuskrävande än björken och kräver en viss trängsel för att utvecklas på höjden. Det förekommer självföryngrat på många hyggen men för virkesproduktion är de endast de bästa markerna som kan rekommenderas. På marker med hög bonitet och rörligt markvatten kan rönnen utvecklas till ett 25 m högt, rakt träd i stora delar av Sverige. Virket är hårt, tungt och segt och mycket lämpligt för möbler och inredningar, Kärnveden är nötbrun och splinten gul. Kontrasten mellan kärna och splint bleknar dock så småningom och ytan blir ljusbrun med tydligt årsringsmönster. Det största problemet med kommersiell odling av rönn är den svenska viltstammen av älg och rådjur. När djuren får välja på ett hygge tar de först rönnen, sedan asp och vårtbjörk, sedan glasbjörk och tall och sist gran. Älgstammen i Sverige är tre gånger så stor som den är i Finland.

O M

Lövträdförningens årsmöte och höstexkursion i Västerbotten 2003

Owe Martinsson

Den 28 september 2003 hölls Svenska Lövträdföreningens årsmöte med exkursion i området kring Vindelns-Åmsele. Ett 20-tal personer mötte upp vid Vindelns Folkhögskola trots att vädret inte var det bästa. Första anhalt var Roland Fredrikssons masurbjörksplantering i Böjern, Hällnäs. Roland omförde en gammal vinbärsodling vid Vindelälvens strand till masurbjörksplantage hösten 1999. Jordarten är ganska tät och marken delvis dåligt dränerad. Denna odling består av 16 helsyskonfamiljer av utvald masurbjörk kring sjön Onega i ryska Karelen. Överlevnaden är hittills god. 93 % av 1838 stycken utsatta plantor lever fyra år efter utplantering och medelhöjden är 1,6 meter. Olika familjer har säkerligen olika förmåga att bilda god masurved. Masurbildningen har dessutom ännu inte börjat i en stor del av materialet. En undersökning visar att 21 % av plantorna i hela odlingen i Böjern hittills har god masurutveckling. Denna siffra väntas dock öka när plantorna fått utvecklas längre.

Nästa exkursionspunkt var Martin Anderssons välskötta masurbjörksodling i Bjursele, även denna vid Vindelälven på sandsediment, men drygt 3 mil uppströms. Planteringen består av fröförokad masurbjörk från fröplantagen i Loppi, södra Finland. Trots den stora nordflyttningen har odlingen lyckats bra. Det goda resultatet beror främst på en noggrann skötsel av gräset med gräsklippare flera gånger varje sommar. Planteringen anlades hösten 1999, dvs tillväxten har pågått i fyra somrar efter planteringen. Överlevnaden är 95% och planteringsens medelhöjd är 1,8 meter. En viss skillnad mellan detta finska och det ryska materialet i Böjern kan man nog redan se. Plantor med dvärgväxt förekommer här i Åmsele till 10-15 % medan det nästan saknas i det ryska materialet. Förekomsten av olika former av masur är troligen större i det finska än i det ryska materialet. Framtiden får utvisa om denna subjektiva iakttagelse håller i längden

Per-Erik Sunqvist bjöd därefter på fika med landgång och gruppen återvände till Vindelns Folkhögskola för årsmöte.

Årsmötets protokoll finns att läsa på Svenska Lövträdföreningens nya hemsida www.Lovtradforeningen.se. Hemsidan kommer att finnas i bruk p nätet från årsskiftet.

Kortstammig masurbjörk i Böjern, Hällnäs, med masurbildning fyra år efter plantering.

Lövträdföreningens Sydsvenska Rönnexkursion

Av Johan Emanuelsson, Tibro

Den 24 maj, när sommargrönskan var som mest skir, var det dags för Svenska Lövträdföreningens (SLF) sydsvenska exkursion. Johan Palm, Mustafa Corbo, och Bengt-Elis Pettersson var värdar för exkursionen. De är, förutom att vara aktiva i SLF, också verksamma i föreningens systerorganisation, Lövträsinstitutet. Exkursionen genomfördes i södra Östergötland och norra Småland och således på Sydsvenska höglandet. Trakterna domineras av barrskog men här och var har berggrunden inslag av näringsrik grönsten och man kan då finna partier med fin lövskog. Det var i några av dessa oaser av löv som vi skulle studera trädslaget för dagen, rönnskog.

Vid samlingen i Rydsnäs gav Johan Palm en introduktion av rönnskog och till dagens program. Han passade på att framföra budskapet att det inte finns mycket samlad kunskap om trädslaget och dess skötsel. Det var således viktigt att de drygt 20 exkursionsdeltagarna lyfte fram sina egna erfarenheter och iakttagelser. Efter en kortare tur i bilarna kom vi fram till dagens först punkt, två bestånd med 25-årig rönnskog.

Bild 1.

Exkursionens deltagare samlade i en vacker rönnskog. Stammarna är mycket raka och med bra kvistkvalite men tr addediametern kunde ha varit bättre,

Deltagarnas diskussionsvilja visade sig vara stor och kom i början att handla om orsaken till de skador som man fann nederst på en del av stammarna. På vissa av träden flagade barken och några träd hade torkat. Svampangrepp, tidiga sorkgnag eller tät jord med relativt högt grundvatten framfördes som tänkbara skadeorsaker. Ofta är det flera samverkande faktorer som ligger bakom problem som dessa. Lövträsinstitutet hade mätt in en provyta i ett av rönnbestånden. Det fanns drygt 1100 stammar/ha, volymen var 100m³sk/ha, höjden 13,5 m och diametern var drygt 13 cm. Flera personer tyckte att man borde ha skött skogen med ett mer aktivt gallringsprogram så att stammarnas kronor hade varit större och stammarna grövre. Grova dimensioner betyder oerhört mycket när man ska förädla virket inom sågverks- och fanerindustrin. Att hålla bestånden täta i ungdomen betyder däremot mycket för att träden ska rensa sig bra från kvist och även för att stammarna ska bli raka. Det vackra rönnbeståndet hade mycket bra kvalité vad gäller kvist och stamrakhet. Den fortsatta skötseln måste dock inrikta sig på att trädens kronor tillåts växa så att stammarnas diameterökning blir stor. En fara för beståndet är att älg kan göra allvarlig skada genom barkgnag.

För att komma till nästa rönnbestånd blev det en längre transportsträcka ner till trakten av Vetlanda. Beståndet här var en inhägnad 6-årig självföryngring. Plantuppslaget bestod förutom av rönn även av asp, fågelbär, oxel, ek mm. Markägaren hade varit osäker på hur han skulle göra med skötseln och hade genomfört en hård röjning i en del av beståndet. Åtgärden var enligt flera personer olyckligt utförd genom att den gynnsamma trängselverkan hade försvunnit runt de kvarvarande stammarna, varvid dessa skulle få dålig kvalité. Möjligen kan man hjälpa upp kvalitén genom att forma träden med sekator. Vidare kan gräset vandra in vilket påverkar tillväxten negativt. Att genomföra en kraftig röjning är också dyrbart. I stället hade man kunnat göra en "slarvröjning" eller brunnsröjning kring rönnar och andra träd som man vill gynna.

Det blev dags för lunch, med god pannbiff på Östanå Wärdshus. Efter det letade vi oss fram till ett ungt hägnat rönnbestånd utanför Sävsjö. Det manshöga uppslaget av rönn var mycket jämnt och fint. Rönnen har en mycket god förmåga att etablera sig på hyggen genom självföryngring. Även i fall då det är ont om frökällor så blir det ofta mycket plantor. Hur skulle man då sköta denna föryngring på bästa sätt? Skulle man i detta skede börja röja och kanske välja ut huvudstammar? Då rönnen tycks tåla kraftig trängsel i den tidiga ungdomen, och med tanke på att kvistkvalité och stamrakhet gynnas av täta förband så blev rekommendationen att vänta med röjning

Bild 2.

Rönnföryngring som ser grön och fin ut på håll. Även om beståndet har klarat sig mycket bra, relativt sett, från bete av rådjur och älg, så är ändå betesskadorna stora när man studerar träden på närmare håll.

några år. Att välja ut huvudstammar så här tidigt kan vara en nackdel då trädens viktiga förstastock inte är färdigdanad. Det gynnsamma i att odla rönn under skärm hade flera personer erfarenhet av, men i det aktuella beståndet blev intrycket ett annat. Föryngringen var glesast och lägst under en stor kvarlämnad björk. I anslutning till hägnet fanns ett område med uppslag av rönn som rådjur och älg hade haft tillgång till. Betestrycket var förvånansvärt lågt med tanke på att rönnen bjuder på ett av de allra begärligaste viltfodren och brukar bli så hårt betat att det inte når mer än någon decimeter i höjd. Från avstånd, och om man inte är van att studera effekt av viltbete, så såg beståndet grönt och fint ut. Vid en närmare granskning blev resultatet tydligt. Det som kunde ha varit raka stammar på ca 3 m var nu istället flerstammiga buskar på halva höjden. Vi fick därefter värdefulla tips av erfarna entreprenörer i hur man sätter upp viltstängsel.

Efter resa in till Sävsjö besökte vi Lövträsinstitutets "filial" och deras lövträ- och möbelutställning. Bengt-Elis Pettersson höll ett inspirerande föredrag i den intressanta utställningen. Man jobbar mycket med att få igång en produktion av möbler baserad på olika lövträd och olika kvalitéer av dessa. Rönn och sälg är bland de trädslag man marknadsför. Rönn har normalt en skarp kontrast mellan den ljusa splinten och den ofta mörkbruna kärnveden. Rönnen passar därigenom bra i hantverksmässig produktion, där man kan lägga ned tid på mönsterpassning i enstaka möbler. Sälgen som är lugnare i färgskiftningarna har industrin visat ett

stegrande intresse för. Nu gäller det att vi kan hjälpas åt att leverera sålg till faner- och sågindustri så att inte kedjan bryts där.

Bild 3.

Bengt-Elis Pettersson håller föredrag i den fina lövträ- och möbelutställningen i Sävsjö.

En stor del av virket i möbelindustrin blir spill på grund av olika virkesfel, som t.ex. rödkärna och fiberstörningar. Om man producerar möbler av dessa spillbitar blir resultatet livfullt och dekorativt. Om detta virke, som man kallar Naturkvalité, används i större utsträckning så ökar industrins betalningsförmåga för virket, vilket är en av projektets målsättningar. En detalj som verkar bli betydelsefull i den framtida möbeltillverkningen är ursprungsmärkning, dvs var tillverkningen har skett och var trädet har vuxit.

Besvär med bäver i lövskogen?

I egen strandnära skog med asp och björk av god kvalitet har bävern länge varit ett problem. Senaste året gjorde jag ett försök att rädda träden med hjälp av väderbeständig plast. Jag klippte till flak som skulle räcka ca en meter upp på stammarna, vilka sålunda lindades "luftigt" med väl tilltagen överlappning. Knytningen bör justeras vart eller vartannat år. "Behandlingen" utfördes så långt in i beståndet som bävern kunde beräknas vilja gå och hittills står alla träd oskadda.

Owe Nilsson

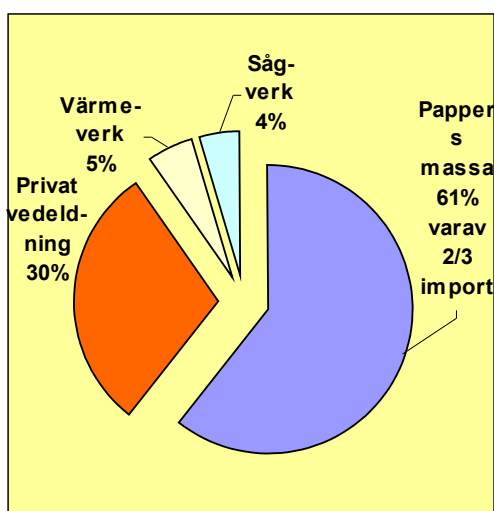
Odla björk för din privata ekonomi och för landskapet och miljön

Owe Martinsson

Björk är vårt vanligaste lövträd. Virkesförrådet av björk är fyra gånger så stort som alla andra lövträd tillsammans. Ändå råder det brist på lövvirke både av sågtimmerkvalitet och för produktion av pappersmassa. Av den årliga avverkningen av lövvirke, varav merparten är björk, sågas högst 4 %. För produktion av pappersmassa importeras 62 % av behovet (Anon 2002). Allmänna kunskaper bland skogsägare och skogsbolag om möjligheter och förutsättningar att producera björk är dåliga. Orsakerna till detta missförhållande ligger bl a i att björk under mer än 50 år betraktats som ett trädslag med lågt ekonomiskt värde och dålig kunskap om hur björkskog skall skötas. Skoglig utbildning har knappast ägnats åt björkskogsskötsel. Däremot har generationer av skogstjänstemän fått lära sig att björk och andra lövträd är ett hinder för utveckling tall- och granskog. I den mån det funnits intresse bland enskilda skogsmän att sköta björkbestånd har man gjort det med föreställningen att björk kan röjas och gallras som barrbestånd. Inte förrän i början av 1990-talet accepterades i lagens mening björk som huvudplanta i brist på barrplantor vid återväxttaxering. Fortfarande behandlas lövträd och lövskog i skogspolitiska sammanhang och i skogslagstiftning huvudsakligen från miljö- och kulturvårdssynpunkter. Lövträdens betydelse för virkesproduktion och ekonomi nämns mycket sällan.

I större delen av Sverige finns goda förutsättningar för lönsamt skogsbruk med en stor del björk. Till skillnad från de flesta andra trädslag har vårtbjörken ungefär samma produktionsförmåga i Norrland som i södra Sverige (Elfving 1986). Dessutom är stamraket och därmed virkeskvalitet och pris bättre än i södra Sverige. Cellulosaindustrins behov av björkmassaved är mycket stort. År 2001 förbrukade massaindustrin i Sverige 7,1 milj m³ lövmassa. Av detta behov var 4,4 milj m³ import. 80 % av den importerade lövmassan var björk. Varför förs inte en aktiv information från Skogsvårdsstyrelser, LRF och Skogsägarföreningar om möjligheterna att producera löv för massa och sågtimmerproduktion?. Den inhemska produktion av björkmassaved som sker är inte ett medvetet resultat av björkproduktion utan en biprodukt av barrskogen.

Figur 1. Så här använder vi vårt lövvirke i Sverige

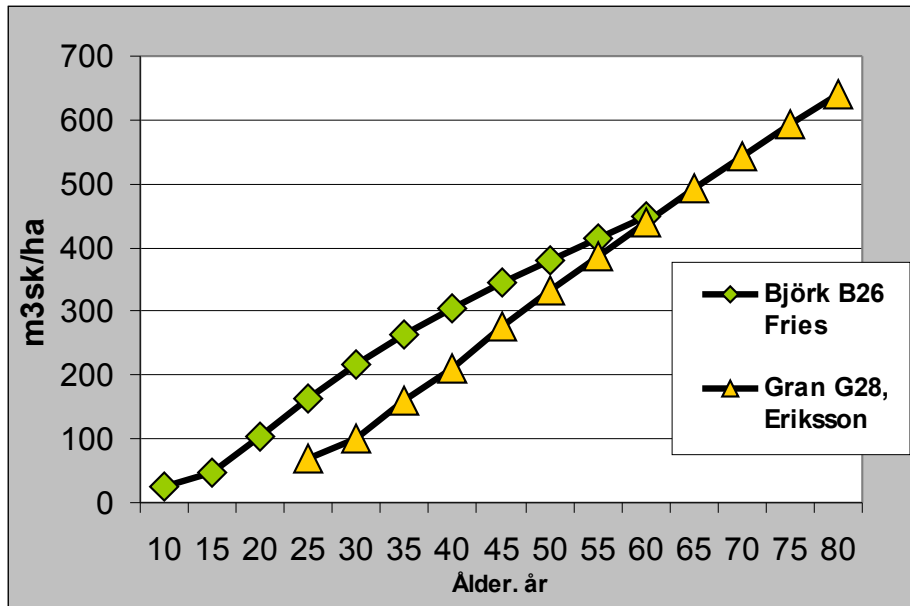

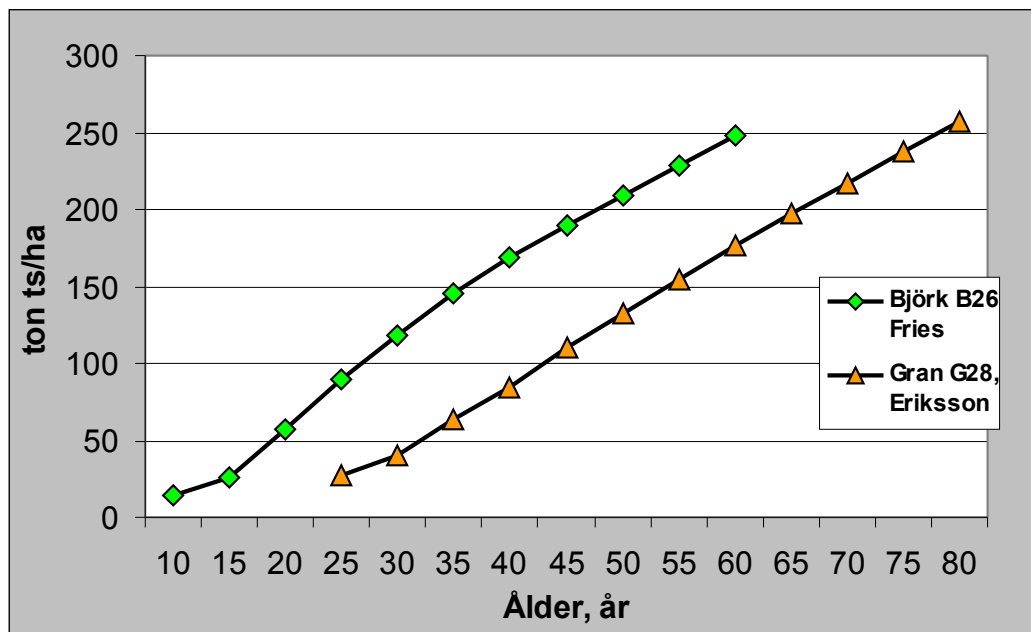
Figur 2. Storbränna Långsele, proveniensförsök björk, anlagt 1950. 53 år efter planteringen var björkens medelhöjd 23 m, övre höjd 26,8 m, stående virkesvolym (medeltal av provenienser) 300 m³sk/ha och den bästa proveniensen (Ulfvik, Junsele) 463 m³sk/ha.

Vad vill vi producera i skogen – Virkesvolym, torrsubbstans eller möjligen virkesvärde?

Vårtbjörk producerar visserligen lägre virkesvolym än gran på samma mark men på grund av björkens högre densitet blir dess torrsubbstansproduktion inte lägre än granens. Om man räknar med att vårtbjörkens densitet är 550 kg/m³ ts och granens densitet är 400 kg/m³ ts ger vårtbjörk samma produktion som gran på jämförbara marker, dock med den skillnaden att björkens produktion uppnås på 60 år medan det tar 80 år för granen att uppnå samma produktion (Figur 2 och 3).

Figur 3. Granen producerar större virkesvolym än vårtbjörk efter 60 års ålder på jämförbar mark, B26 resp G 28. (Eriksson 1976, Fries 1964)

Figur 4. Vårtbjörken produktion av torrsubbstans är lika hög som granens och uppnås dessutom på kortare tid,

Marknaden för sågtimmer av björk inom Sverige är för närvarande inte stor men det beror på att råvaran saknas. De få industrier som efterfrågar rundvirke av björk har dock stora svårigheter att få fram råvaran och får betala ett mycket högt pris för det rundvirke som importeras från Ryssland och Baltikum (Tabell 1).

Tabell 1. Prislista för sågtimmer av björk och al, 2001, Kr/m³to, fritt bilväg
Sågverk i norra Uppland.

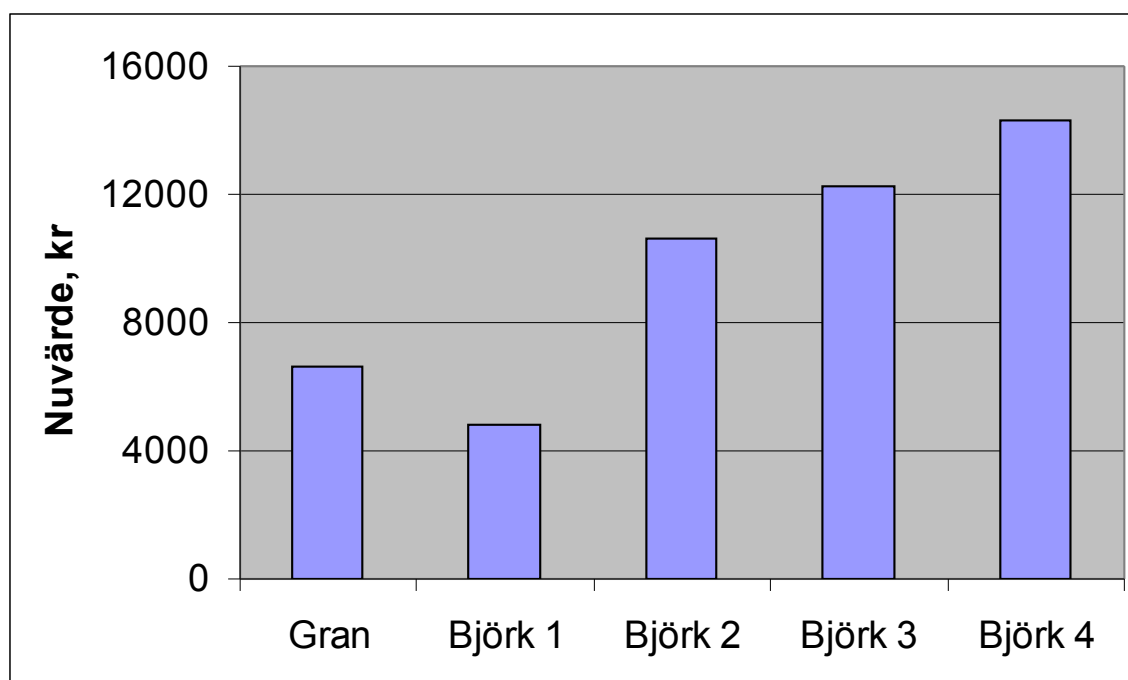
Toppdiam, cm u b	18	20	22	24	26	28-31	32-35	36+
Björk klass A	532	584	613	665	694	728	757	815
Björk klass B	341	359	370	405	416	428	439	457
Björk klass C	301	312	218	324	335	312	312	312
Al klass A	401	451	478	528	555	588	616	671
Al klass B	220	236	247	275	291	302	313	330

Trots högt pris på rundvirke av björk och goda vinster på exportmarknaden förekommer ingen medveten timmerproduktion av björk inom landet. Orsakerna beror på att:

- Björk har av tradition betraktats som ett trädslag med lågt värde.
- Björk har ansetts konkurrera barrskogen som ansågs värdefullare.
- Björken förkommer utspridd i blandbestånd men i så små volymer att särbehandling blir olönsam.
- Björken är inte skött med röjning och gallring i syfte att skapa björk med god kvalitet..
- Björken förkommer i blandbestånd på granens och tallens villkor.

Den långa tiden mellan sådd och skörd gör att många enskilda skogsägare saknar motivation att driva ett aktivt skogsbruk som kräver investeringar i form av eget arbete eller kapital. Investeringar som ger ekonomisk utdelning först efter en omloppstid om 70-100 år eller mer än en ägargeneration är enligt de flesta markägares bedömningar för osäkra och saknar intresse. Det blir därför ofta enbart skogsvårdslagen och myndigheters tvingande åtgärder som driver enskilda ägare inom privatskogsbruket att genomföra minsta möjliga åtgärder. Det är därför viktigt att upplysa om att björkens omloppstid endast är hälften så lång som tallens eller granens.

Röjning och gallring av naturligt föryngrad björk vid rätt tidpunkt och rätt styrka är en förutsättning för att björkbestånd skall utvecklas till grova dimensioner och få ett kommersiellt värde. Sådana åtgärder innebär god lönsamhet och betalning för arbetet.

Figur 5. visar nuvärdet (dvs kostnader och intäkter diskonterade vid 3 % ränta till anläggningstidpunkten) av olika skogsbruksprogram och prisnivåer. Kalkyler och skötselprogram hämtade ur: Bertilsson, I. 2001. Al, Asp och Björk - Ökat utnyttjande och marknad Ett projekt inom EU mål 5B Gävleborg-Dalarna, <http://www.users.du.se>

Gran	Gran bonitet G32, slutavverkning vid 70 år 65 % timmer à 530 kr/m ³ to, 25 % granmassaved à 227 kr, 5 % tallmassaved à 192 kr, 5 % rötved à 120 kr
Björk 1	Björk, bonitet B26, slutavverkning vid 55 år där allt blir massaved 227 kr/m ³ fub
Björk 2	Björk, bonitet B26, slutavverkning vid 55 år med 61 % massaved á 227 kr/m ³ fub och 39 % timmer 600 kr/m ³ fub
Björk 3	Björk, bonitet B26, slutavverkning vid 55 år med 50 % massaved 227 kr/m ³ fub och 50 % timmer 600 kr/m ³ fub
Björk 4	Björk, bonitet B26, slutavverkning vid 55 år med 50 % massaved a 227 kr/m ³ fub och 50 % timmer á 700 kr/m ³ fub

Exemplet visar tydligt att alternativen med björk där en del blir sågtimmer är ekonomiskt överlägsna. Dessa resultat uppnås emellertid inte utan att björkföyngringarna sköts med röjningar och gallringar. Det vanligaste fel som görs är:

- Björken röjs inte alls utan får utvecklas fritt i mycket täta bestånd med följd att stammarna blir kläna och endast kan användas till brännved eller massaved
- Björken röjs för sent
- Björken röjs för svagt

Produktion av björk och asp kombinerar skogsbrukets miljömål och produktionsmål på ett föredömligt sätt. Till skillnad från barrträd påverkar lövträd som björk och asp miljön i önskvärd riktning genom att höja markens pH-värde och därmed minska effekten av sur nederbörd. Bestånden blir ljusare och därmed artrikare. Bestånden blir även friskare på grund av mindre rotröta och högre stormfasthet. Med rätt skötsel ger björktimmer av hög teknisk kvalitet ett större ekonomisk värde än furu och kan dessutom skördas efter endast halva den tid som krävs för tall och gran. Miljöcertifiering av skogsbruk enligt PFC och PEFC kräver 5-10 % lövträd per brukningsenhet.

Referenser

Anon 2002: Skogsstatistisk årsbok 2002, Skogsstyrelsen.

Elfving, B. 1985: Odlingssvårheten av björk, asp och al på nedlagd jordbruksmark i Sydsvetige. Sveriges skogsv förb tidskrift 2, 31-41, 1989.

Eriksson, H. 1976: Granens produktion i Sverige, Skogshögskolan, inst för skogsproduktion, rapp 41, 291 pp.

Fries, J., 1964: Vårtbjörkens produktion i Svealand och södra Norrland. Studia Forestalia Suecica, 14, 303 pp.

Exkursioner 2004

Svenska Lövträdföreningen anordnar tre exkursioner 2004:

- 5 juni: Föryngring och skötsel av ask, Billingen i Västergötland
- 5-7 augusti Björk och asp enligt finskt recept. Studieresa till södra Finland för att besöka bl a det finska hybridaspprojektet.
- 27 augusti: Björk och asp i Norrland, Virkesproduktion med kort omloppstid och hög lönsamhet, Bispgården, östra Jämtland

Mera upplysningar kommer senare. **Boka in datum och anmälning redan nu.** Anmälan till Owe Martinsson, Johan Emanuelsson eller Johan Palm, se hemsida www.Lotradforeningen.se